

บทบรรณาธิการ

คำถาม จำเลยยื่นคำให้การยกเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นต่อสู้ กับกรณีที่ศาลชั้นต้น หยิบยกประเด็นเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นวินิจฉัยเอง แล้วพิพากษายกฟ้อง ทั้งสองกรณีดังกล่าว ศาลจะต้องสั่งคืนค่าขึ้นศาลทั้งหมดแก่โจทก์หรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

(ก) กรณีที่ศาลหยิบยกขึ้นวินิจฉัยเอง

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๙๕๓/๒๕๕๔ โจทก์ฟ้องให้จำเลยทั้งแปดรับผิดชอบชำระเงินตามสัญญาซื้อขาย ซึ่งตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๔ บัญญัติว่า “เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น (๑) คำฟ้องให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่” การที่โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งแปดให้รับผิดชอบตามสัญญาซื้อขายที่ศาลจังหวัดกำแพงเพชรโดยจำเลยทั้งแปดมิได้มีภูมิลำเนาที่จังหวัดกำแพงเพชร และมูลคดีก็มิได้เกิดขึ้นที่จังหวัดกำแพงเพชรเพราะข้อเท็จจริงฟังได้ว่าการตกลงซื้อขายข้าวเปลือกกันที่จังหวัดพิจิตร และมีการส่งมอบข้าวเปลือกกันตามจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่จังหวัดกำแพงเพชร ศาลจังหวัดกำแพงเพชรจึงไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนี้ และเมื่อปรากฏในชั้นทำคำพิพากษาว่า คดีไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาและพิพากษาของศาลชั้นต้นแล้ว ศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะพิพากษายกฟ้องได้โดยไม่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นอื่น ๆ ตามคำฟ้องและคำให้การต่อไป เพราะไม่มีอำนาจพิจารณาตามพิพากษาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๘ ทั้งการที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ในกรณีนี้ เป็นเรื่องที่ศาลชั้นต้นหยิบยกประเด็นเรื่องเขตอำนาจศาลซึ่งเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นวินิจฉัยเอง โดยที่จำเลยทั้งแปดมิได้ยกเรื่องเขตอำนาจศาลขึ้นเป็นขึ้นต่อสู้ไว้ในคำให้การ ดังนั้น การพิพากษายกฟ้องจึงถือเสมือนการสั่งไม่รับคำฟ้องนั่นเอง ศาลชั้นต้นจึงต้องสั่งคืนค่าขึ้นศาลให้แก่โจทก์ทั้งหมดตาม ป.วิ.พ. ๑๕๑ วรรคหนึ่ง (เดิม)

(ข) กรณีที่จำเลยยื่นคำให้การต่อสู้ไว้เป็นประเด็น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๙๔๗/๒๕๕๗ โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินที่ได้ชำระไปแล้วคืนเพราะจำเลยผิดสัญญาและโจทก์บอกเลิกสัญญาแล้ว เมื่อสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินอันเป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ทำที่สำนักงานของ

จำเลยในกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครจึงเป็นสถานที่มูลคดีเกิด ส่วนจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ดินที่โจทก์ตกลงจะซื้อจะขายกันถือไม่ได้ว่าเป็นสถานที่ที่มูลคดีเกิดด้วย เมื่อมูลคดีมิได้เกิดในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ดินดังกล่าวโจทก์ก็ย่อมไม่มีอำนาจเสนอคำฟ้องต่อศาลชั้นต้น

การที่โจทก์เสนอคำฟ้องโดยอ้างว่ามูลคดีเกิดในเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ย่อมเป็นเหตุให้ศาลชั้นต้นเข้าใจว่าโจทก์มีอำนาจเสนอคำฟ้องต่อศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นจึงรับคำฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาในเบื้องต้น เมื่อจำเลยยื่นคำให้การและยกเรื่องเขตอำนาจศาลชั้นต่อสู้ไว้ด้วย คดีจึงมีประเด็นเรื่องเขตอำนาจศาลที่ศาลชั้นต้นจะต้องวินิจฉัยโดยรับฟังข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวนที่โจทก์จำเลยนำสืบ เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังไม่ได้ว่ามูลคดีเกิดในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นตามที่โจทก์กล่าวอ้าง ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจพิพากษายกฟ้องโจทก์เสียได้ แม้ศาลชั้นต้นมิได้สั่งไม่รับหรือคืนคำคู่ความในชั้นตรวจคำฟ้อง หรือสั่งแก้ไขคำสั่งรับฟ้องเป็นไม่รับฟ้องเพื่อให้โจทก์นำคำฟ้องไปยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจก็ตาม การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นดังกล่าวจึงหาเป็นการไม่ชอบไม่

ศาลชั้นต้นได้รับคำฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาและพิพากษาชี้ขาดในประเด็นแห่งคดีแล้วก็ย่อมไม่มีอำนาจสั่งคืนคำขึ้นศาลให้โจทก์ เนื่องจาก ป.วิ.พ. มาตรา ๑๕๑ วรรคหนึ่ง กำหนดให้ศาลคืนค่าธรรมเนียมทั้งหมดเฉพาะกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องโดยยังไม่ได้วินิจฉัยประเด็นแห่งคดีเท่านั้น ดังนั้น การที่ศาลชั้นต้นสั่งให้ค่าฤชาธรรมเนียมเป็นพับจึงชอบแล้ว

คำถาม โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานพยายามข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหาย อันมีลักษณะเป็นการโทรมหนี้ยซึ่งยอมความไม่ได้ ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยตาม ป.อ. มาตรา ๒๗๖ วรรคแรก, ๘๐, ๘๓ ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ โจทก์ไม่อุทธรณ์ คงมีแต่จำเลยอุทธรณ์ ดังนี้ ระหว่างอุทธรณ์ ผู้เสียหายจะถอนคำร้องทุกข์ได้หรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๘๔๔/๒๕๕๔ จำเลยอุทธรณ์โดยมีคำร้องของผู้เสียหายแนบท้ายอุทธรณ์ความว่า จำเลยได้ชดใช้ค่าเสียหายให้ผู้เสียหายเป็นที่พอใจแล้วจึงไม่ติดใจเอาความแก่จำเลย โจทก์ได้รับสำเนาอุทธรณ์แล้วมิได้ยื่นคำแก้อุทธรณ์คัดค้านว่าคำร้องของผู้เสียหายไม่เป็นความจริงหรือไม่ถูกต้อง คำร้องดังกล่าวจึงมีลักษณะเช่นคำร้องขอ

ถอนคำร้องทุกข์ ซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิถอนคำร้องทุกข์ได้ก่อนคดีถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง แม้การกระทำของจำเลยตามฟ้องจะเป็นความผิดฐานพยายามข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหายอันมีลักษณะเป็นการโทรมหนิงซึ่งยอมความไม่ได้ แต่เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๖ วรรคแรก, ๘๐, ๘๓ **โจทก์ไม่อุทธรณ์ ขอให้ถือว่าจำเลยกระทำในลักษณะเป็นการโทรมหนิงจึงยุติ** หากฟังว่าจำเลยกระทำความผิดกึ่งลงโทษจำเลยได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๖ วรรคแรก ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา ๒๘๑ จึงมีผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ระงับไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๙ (๒) คำพิพากษาของศาลล่างทั้งสองยอมระงับไปในตัว ไม่มีผลบังคับต่อไป ศาลฎีกาให้จำหน่ายคดีจากสารบบความ

คำถาม การดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานโดยการหลอกลวงบุคคลมากระทำความผิด มิใช่เพราะบุคคลดังกล่าวมีเจตนากระทำความผิดมาตั้งแต่ต้น ผู้วางแผนเพื่อพิสูจน์การกระทำของบุคคลดังกล่าวจะถือว่าเป็นผู้เสียหายหรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๕๑๐/๒๕๕๕ ผู้เสียหายซึ่งเป็นนักข่าวได้รับการร้องเรียนถึงพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่หลอกลวงขายเหล็กไหลจากผู้ชมรายการของผู้เสียหาย จึงวางแผนพิสูจน์การกระทำของกลุ่มบุคคลดังกล่าวเพื่อให้มีการจับกุมมาลงโทษ หลังจากที่มีการติดต่อกับกลุ่มบุคคลดังกล่าวจนทราบแน่ชัดว่ามีพฤติกรรมในการหลอกลวงจริง จึงประสานงานกับเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อจับกุมโดยผู้เสียหายนำเงินที่จะต้องวางประกันในการทำสัญญาจะซื้อจะขายเหล็กไหลไปลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐานก็เพื่อจะได้เป็นหลักฐานของการกระทำความผิด จึงเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง โดยการหลอกล่อกลุ่มบุคคลดังกล่าวซึ่งก็คือจำเลยทั้งห้ามากระทำความผิดอันเป็นการก่อให้เกิดจำเลยทั้งห้ากระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามฟ้อง มิใช่เป็นเพราะจำเลยทั้งห้ามีเจตนาจะฉ้อโกงผู้เสียหายมาตั้งแต่ต้น จึงไม่อาจถือได้ว่าผู้เสียหายเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๔) มีผลให้การแจ้งความร้องทุกข์ในความผิดฐานฉ้อโกงซึ่งเป็นความผิดอันยอมความไม่ได้ของผู้เสียหายไม่ใช่การแจ้งความร้องทุกข์ตามกฎหมายทำให้การสอบสวนไม่ชอบ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

คำถาม ลูกจ้างของห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน (ดำเนินกิจการโรงเรียน) รับเงินจากนักเรียนมาแล้ว ยกยอกเงินไป ดังนี้ นักเรียนผู้ชำระเงิน หรือหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนสามัญ เป็นผู้เสียหายในความผิดฐานยกยอก

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๙๔๘/๒๕๕๕ ขณะเกิดเหตุแม้จำเลยไม่ได้ทำหน้าที่ฝ่ายการเงินของโรงเรียนและไม่มีหน้าที่รับเงินจากนักเรียนโดยตรงก็ตาม แต่จำเลยเป็นอาจารย์ฝ่ายทะเบียนและฝ่ายผู้สอน นักเรียนสามารถฝากเงินแก่จำเลยให้นำไปชำระแก่โรงเรียนได้โดยถือเสมือนหนึ่งว่านักเรียนชำระเงินให้แก่โรงเรียนแล้ว และจำเลยมีหน้าที่นำเงินไปมอบให้ฝ่ายการเงิน การที่จำเลยได้รับเงินจากนักเรียนเพื่อจะได้นำไปมอบให้แก่โรงเรียนโดยนำเงินเข้าฝากในบัญชีเงินฝากของโรงเรียนในภายหลัง **ถือได้ว่าจำเลยได้รับมอบหมายโดยปริยายจากโรงเรียนให้มีหน้าที่รับเงินจากนักเรียนแทนโรงเรียนได้**

เมื่อจำเลยได้รับเงินจากนักเรียนแล้ว เงินย่อมตกเป็นของโรงเรียน ซึ่งเป็นกิจการของห้างหุ้นส่วนสามัญยังมีได้จดทะเบียน อันมีโจทก์ร่วมและผู้เสียหายที่ ๒ เป็นหุ้นส่วนอยู่ด้วยแล้ว เมื่อไม่ปรากฏว่าผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงกันไว้ในกระบวนการจัดการห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วนย่อมจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นได้ทุกคน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๓๓ วรรคหนึ่ง โจทก์ร่วมในฐานะหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนสามัญยังมีได้จดทะเบียน **ย่อมเป็นผู้เสียหายมีอำนาจร้องทุกข์ เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการได้ และถือได้ว่าเงินที่จำเลยรับจากนักเรียนย่อมตกเป็นของโรงเรียนแล้วไม่ได้เป็นของนักเรียนอีกต่อไป นักเรียนผู้ชำระเงินผ่านจำเลย จึงมิใช่ผู้เสียหายผู้มีอำนาจร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีอาญาแก่จำเลย**

ก่อนโจทก์ร่วมแจ้งความร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีอาญาแก่จำเลย นักเรียนผู้ชำระเงินผ่านจำเลยได้ไปแจ้งความร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีอาญาแก่จำเลยในข้อหาข้อโกงและถอนคำร้องทุกข์ ก็ถือไม่ได้ว่านักเรียนเป็นผู้เสียหายที่จะมีอำนาจถอนคำร้องทุกข์ในความผิดข้อหายกยอกตามฟ้องได้ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์จึงยังไม่ระงับไป กรณีมิใช่เป็นการเปลี่ยนตัวผู้เสียหายและเปลี่ยนข้อหาเพื่อดำเนินคดีอาญาแก่จำเลย

นายประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์
บรรณาธิการ